

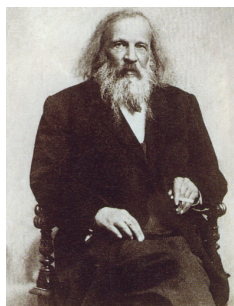
Próder István

■ Várpalota

Magyar vonatkozású kémia- és vegyipartörténeti évfordulók

5 éve

2019-et az Egyesült Nemzetek közgyűlése (72. ülés, 2017. 12. 20.) a kémiai elemek periódusos rendszere nemzetközi évének (International Year of the Periodic Table of Chemical Elements, röviden IYPT 2019) nyilvánította, elismerve azt a fontos szerepet, amelyet a kémia a fenntartható fejlődésben, az energiával kapcsolatos problémák megoldásában, az oktatásban, a mezőgazdaságban és az egészségügyben játszik. Dmitrij Mengyelejev (1834–1907) a legismertebb tudós, aki az elemeket periódusos rendszerbe sorolta.

2019. április 20. és 27. között Mengyelejev egyetemén, Szentpéterváron rendezték a Nemzetközi Mengyelejev Diákolimpiát. A megnyitó ünnepséget az egyetem 18. századi főépületében, Mengyelejev múzeumának berendezett lakása fölött tartották. Itt minden egyes résztvevő megtekinthette a tudós eredeti formában megmaradt dolgozószobáját, kéziratokkal, könyvekkel, teásbögrével együtt. A verseny orosz, elsősorban moszkvai szervezői minden tekintetben különleges eseményt igyekeztek az évfordulóra rendezni.

2019-ben az Egis Gyógyszergyár Zrt. 7 milliárd forint összértékű beruházást indított körmendi gyáregységében. A projekt keretében lehetővé vált úgynevezett HP (Highly Potent, azaz kis mennyiségben nagy biológiai hatást kifejtő), jellemzően onkológiai készítmények fejlesztése és gyártása, továbbá egy új csomagolóüzem kialakításával növekedett a gyáregység kapacitása. Az üzemeket 2021 októberében adták át.

2019-ben a Miskolci Egyetem Műszaki Anyagtudományi Kar Kémiai Intézete vegyészmérnöki alapszakot indított. Az alapszak sajátossága, hogy Magyarországon először, kísérleti jelleggel, személyre szabott oktatási modell alapján működik. A hallgatók munkáját, páronként, egy-egy fiatal oktató segíti.

2019-ben a Debreceni Egyetem Gyógyszerésztudományi Kar Gyógyszerészeti Kémiai Tanszék kutatói olyan vegyületeket állítottak elő, amelyek megakadályozhatják a kórokozók által okozott fertőzés kialakulását. Laboratóriumi körülmények között olyan szénhidrátalapú ligandumokat állítottak elő, amelyek alkalmasak lehetnek arra, hogy a baktérium fehérjével kölcsönhatásba lépjenek, és megakadályozzák, hogy a baktérium megtapadjon az emberi szervezetben: ezzel tudják meggátolni a fertőzést. Az alap kutatás 2015-ben indult, amelynek során a szénhidrátok szintézisét valósították meg, és fehérjével való kölcsönhatását vizsgálták.

2019-ben a Ceva Phylaxia Oltóanyaggyártó Zrt. új állatvakcina-gyártó üzem, valamint kutatási és fejlesztési központ építését kezdte meg a Pest megyei Monoron. A francia tulajdonú cég 8,17 milliárd forintos befektetését a kormány további 1,63 milliárd forinttal segítette. Az új üzem magasan képzett alkalmazottaknak ad munkát és innovatív technológiát hozott Magyarországra, átadására 2021 novemberében került sor.

2019-ben Tiszaújvárosban letették a Mol Rt. poliol-komplexének alapkövét. A poliol keresett és számos területen használt műanyag-alapanyag. Az üzem a Thyssenkrupp Industrial Solutions és az Evonik Industries által használt HPPO (hidrogén-peroxidból propilén-oxid) eljárással működik.

2019-ben 885 millió Ft-os pályázati forrásból egyedülálló, modern műszereket szerzett be a Debreceni Egyetem. A műszerekkel kivitelezhető képalkotó eljárások a rákkutatáshoz is segítséget adhatnak.

2019-ben befejeződött a GlaxoSmithKline két ütemben, 21 milliárd forintos beruházással végrehajtott gödöllői gyártóüzem-bővítése. A beruházás célja, hogy a vállalat 2023-tól minden diftéria-toxoid és tetanusz-toxoid terméket egy helyen, hazai vakcinaüzemében gyártson.

2019. február 14-én hunyt el Répási János vegyészmérnök, a magyar gyógyszer-minőségbiztosítás jeles képviselője. A BME Vegyészmérnöki Karán végzett 1976-ban. A Tiszavasvári Alkaloida Vegyészeti Gyárban minőség-ellenőrzési főosztályvezetőként, majd minőségbiztosítási igazgatóként dolgozott. Munkáját ugyan ezen a területen folytatta a Humán Oltóanyaggyártó és Gyógyszergyártó Rt.-nél, majd a gyógyszergyári összevonások és a Teva Pharmaceuticals magyarországi vállalatvásárlása nyomán létrejött gödöllői Teva Gyógyszergyárban. Minőségirányítási igazgatóként ellátta a Teva összes magyarországi telephelye minőségügyi tevékenységének vezetését. 2008-ban elnyerte a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság Schulek Elemér-díját és az MKE Pfeifer Ignác-díját.

2019. március 12-én hunyt el Berényi Sándor, a Debreceni Egyetem egyetemi docense. 1976-ig az Alkaloida Vegyészeti Gyár kutatójaként, 1989-től a KLTE Szerves Kémia Tanszékén dolgozott. Egyetemi oktatómunkát több mint 20 éven át folytatott. Kezdeményezője és témavezetője volt a „Mikroléptékű preparatív technika alkalmazása az egyetemi gyakorlati oktatásban” c. oktatás-korszerűsítési programnak. Kutatásait a

morfin alkaloidok területén végezte. 87 tudományos közleménye jelent meg.

2019. március 20-án hunyt el **Rusznák István** Kossuth-díjas vegyész, a Textilipari

RUSZNÁK ISTVÁN

Kutató Intézet kémiai főosztályának vezetője, a BME Szerves Kémia és Technológia Tanszék tanszékvezető professzora. Kutatásai a textilkémia, a textilkikészítés és a papíripar területére terjedtek ki. Egyik alapító tagja volt a Textilipari Műszaki és Tudományos Egye-

sületnek, amelynek elnöki tisztét 1974 és 1985 között töltötte be, majd az egyesület tiszteletbeli társelnökéként tevékenykedett. A Kolorista Egyesületek Nemzetközi Szövetségének elnöki, majd al-elnöki feladatait látta el. Az MTA Szál- és Rosttechnológia Bizottságának több cikluson át volt az elnöke. Számos hazai és külföldi szakmai testület tagja volt, részt vett többek között az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság, a Tudományos Minősítő Bizottság munkájában. Mintegy 500 publikációja jelent meg és közel 60 szabadalom fűződik a nevéhez.

2019. május 20-án hunyt el **Medzihradszky Kálmán** vegyész, egyetemi tanár, az MTA tagja, az MTA Kémiai Tudományok Osztálya elnöke. Az ELTE

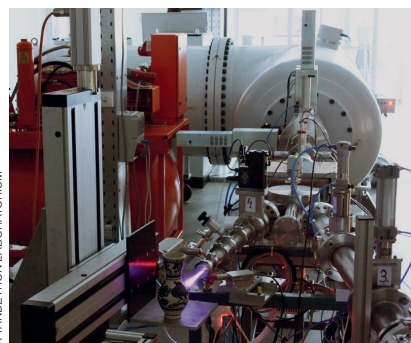
MEDZIHRADSKY KÁLMÁN

vegyész szakán végzett 1950-ben. 1962-ben Akadémiai Díjat kapott. 1968/69-ben vendégprofesszor a Yale Egyetemen. 1982-ben az MTA levelező, 1990-ben pedig rendes tagjává választották. Kutatásai során foglalkozott a poliglutaminsavak szerkezetének feltárásával. 1967-ben a humán adrenokortikotrop hormon (ACTH) teljes szintézisét valósította meg saját kutatócsoportja, valamint a Bajusz Sándor és Kisfaludy Lajos által vezetett kutatócsoport összefogásával. Később – munkatársai-val együtt – a melanocitastimuláló hormon (MSH) szerkezet-hatás összefüggéseit derítette fel. Eredményes kutatásokat folytatott az opiát peptidek szintézisének, vizsgálatának területén.

Bruckner Győző nyugalomba vonulása után (1970) átvette az MTA–ELTE Peptidkémiai Kutatócsoport szakmai, majd szervezeti irányítását. Az ELTE rektorhelyettese (1980–1983), az ELTE TTK dékánja (1983–1989), a Kémiai Tanszék-csoport vezetője (1989–1993) feladatkö-

roket látta el. 1950-től nemzeti képviselő az Európai Peptidkémikusok Bizottságában, 1988-ban az European Peptide Society egyik alapítója. Munkásságát a társaság 2002-ben Josef Rudinger-díjjal (2002), majd Pro European Peptide Society díjjal (2008) ismerte el. 1996-ban a tudományterület fejlesztésének elősegítésére Bajusz Sándorral létrehozták az „Alapítvány a Magyar Peptid- és Fehérjekutatásért” alapítványt. A tudományos utánpótlás nevelésében végzett tevékenységét a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány 2009-ben Pázmány Péter felsőoktatási díjjal ismerte el.

2019. május 27-én mutatták be a Magyar Tudományos Akadémia debreceni Atommagkutató Intézetének Tandetron laboratóriumát. A tandetron olyan kétfázisú gyorsító, amely alap- és alkalmazott kutatások elvégzését is lehetővé teszi. A gyorsítóval végzett alapkutatásokhoz

A TANDETRON LABORÁTORIUM

tartoznak például a nukleáris asztrofizikával kapcsolatos magreakciós vizsgálatok, amelyekkel a csillagokban lejátszódó folyamatokat elemzik és a világ-egyetem keletkezésének körülményeit pontosítják. Alkalmazott kutatás a circuláló ráksejtek vérből való kiszűrését lehetővé tevő vizsgálat vagy a régészeti feltárásokhoz kapcsolódó kor- és származási helymeghatározás.

2019. június 25-én hunyt el **Fráter György** professzor, 2004 és 2010 között a Svájci Kémikusok Egyesületének elnöke, a XiMo Hungary Kft. egyik alapítója és alapító elnökségi tagja. A XiMo Hungary Kft. független, szakértő cég az olefinmetatézis-katalizátorok területén. (Az olefin metatézis olyan kémiai átalakítás, amely szén-szén kettős kötések összekapcsolását jelenti átmenetifémkomplexek, katalizátorok segítségével.) A vállalat iparilag alkalmazható metatéziskatalizátorok és eljárások fejlesztésére specializálódott.

2019. augusztus 21-én került sor az 1. Nemzetközi Kálmán Alajos-díj átadására. A díjat a Bécsi Egyetem Nagy Dísztermé-

ben, a 32. Európai Krisztallográfiai Találkozó keretei között, Luigi R. Nassimbeni, a Fokvárosi Egyetem professzora, a nemzetközileg is elismert Szupramolekuláris Kémiai Központ megalapítója vehette át szupramolekuláris kémiai kutatásaiért, a zárványvegyületek termodinamikájának, kinetikájának és elválasztási technikáinak területén elért kiemelkedő eredményeiért, valamint ipari folyamatokban a gyenge kölcsönhatások fontosságának felismeréséért.

2019. augusztus 27-én hunyt el **Lempert Károly** Széchenyi-díjas akadémikus, a BME szerveskémia-professzora. A Pázmány Péter Tudományegyetemen szer-

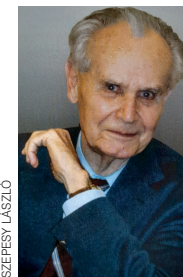

LEMPERT KÁROLY

zett bölcsész-vegyész diplomát 1948-ban. Több kutatóhely után 1961-ben került a BME Szerves Kémia

Tanszékére, ahol docensként, aztán egyetemi tanárként, 1994-től professor emeritusként dolgozott. 1962 és 1978 között a tanszékvezetői feladatokat is ellátta. 1962-től 1994-ig vezette az MTA–BME Alkaloidkémiai Kutatócsoportot. A szerves kémia számos területén ért el nemzetközileg kiemelkedő eredményeket: ilyen a heterociklusos vegyületek kutatása, a fotokémiai vizsgálatok, a triarilmetil-halogenidek nukleofilekkel kiváltott reakciói és a biológiailag aktív vegyületek szintézise. 1970-től az MTA levelező, 1982-től az MTA rendes tagja. Kiemelkedő kutató- és oktatómunkájáért 1989-ben Apáczai Csere János-díjat, 1994-ben Széchenyi-díjat kapott.

2019. szeptember 2-án hunyt el **Szepesy László** vegyész-mérnök, a hazai gázkro-

SZEPESY LÁSZLÓ

matográfia elismert művelője. 1950-től a veszprémi Magyar Ásványolaj és Földgázkísérleti Intézetben (MÁFKI) az acetilén és olefinok gyártási módszereinek vizsgálatával foglal-

kozott. Analitikai és preparatív gázkromatográfokat épített. *Gázkromatográfia* című könyve 1963-ban jelent meg, és a terület legfontosabb szakkönyvévé vált. A könyv bővített változatát 1970-ben angolul is kiadták. 1977 novemberétől tudományos tanácsadóként a Budapesti Műszaki Egyetem Kémiai Technológia Tanszékén dolgozott, és az elválasztástechnikai csoport munkáját irányította. A HPLC megjelenése után meghatározó eredményeket ért el a módszer analiti-

kai és preparatív alkalmazása területén. Harminckét éven keresztül a Magyar Kémikusok Egyesülete gázkromatográfiás, majd kromatográfiás munkabizottságának elnöke volt, szervezte és irányította a hazai kromatográfiás szakmát. 1970-től 29 éven keresztül az MTA Analitikai Kémiai Bizottságának tagjaként és a Kromatográfiái Munkabizottság, majd az Elválasztástudományi Munkabizottság elnökeként tevékenykedett. Számos hazai és nemzetközi konferenciát szervezett. Részt vett a *Chromatographia* folyóirat 1968-as indításában, majd annak regionális szerkesztőjeként dolgozott. Az 1970–1980-as években a Scientific Exchange Agreement nemzetközi alapítvány magyar koordinátoraként megszervezte, hogy számos hazai kutató nyugat-európai ösztöndíj- vagy konferencia-résztvétel lehetőségéhez juthasson. Tudományos tevékenységéről összesen 8 könyv és monográfia, illetve 182 szakmai közlemény jelent meg nemzetközi és hazai folyóiratokban. Társ-szerzője volt 29 szabadalomnak. 1980-ban elnyerte a kémiai tudomány doktora fokozatot. 1982-ben címzetes egyetemi tanár címet kapott. Több hazai és külföldi kitüntetésben részesült. 1979-ben és 1993-ban a Cvet Kromatográfiás Emlék-érmét, 2000-ben a Bruckner Győző-díjat, 2009-ben az MTA Eötvös-koszorút és a Magyar Elválasztástudományi Társaság Halász Medal Award kitüntetését vehette át.

2019. szeptember 26-án hunyt el Hajós György vegyész, egyetemi magántanár, a kémiai tudományok doktora. Az ELTE Természettudományi Karán, vegyész

HAJÓS GYÖRGY

szakon végezett 1969-ben. Egyetemi tanulmányai után az MTA Központi Kémiai Kutatóintézetben dolgozott. Kutatásaiban főként új, nitrogéntartalmú gyűrűs vegyületek szintézisével foglalkozott, kémiai reakciókat vizsgálta. Részt vett alkalmazott kutatásokban is a központi idegrendszerre ható új származékok szintézise területén. Gyógyszer-rezisztenciát gátló új származékokat ismert fel, kimagasló fájdalomcsillapító hatású vegyületeket szintetizált. 1992-ben lett a kémiai tudományok doktora. Tudományos munkássága mellett az MTA Központi Kémiai Kutatóintézetében igazgatóhelyettes, az MTA Biomolekuláris Kémiai Intézetében igazgató, majd az MTA TTK Szerves Kémiai Intézetének igazgatója volt. Rendszere-

sen oktatott az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, a Műegyetemen, a Debreceni Egyetemen.

2019. október 11-én hunyt el P. Nagy Sándor vegyészmérnök, kutatóintézeti igazgató, múzeum-

P. NAGY SÁNDOR

igazgató. 1943-ban végzett a M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen. Az egyetem Általános és Szer-

vetlen Kémiai Tanszékén tanársegéd, majd Stuttgartban kutató a Max Planck Fémfizikai Kutató Intézetben, iparügyi referens a berlini Magyar Királyi Követ-ségen (1944–1945). 1947 és 1949 között Budapesten műszaki vezetői állást vállalt a Superkémia Rt.-nél. Ezután a Veszprém-ben alapított NEVIKI-ben (Nehéz-vegyipari Kutató Intézet) tudományos osztályvezető, megbízott igazgató, majd műszaki igazgatóhelyettes. 1971 és 1984 között a Magyar Vegyészeti Múzeum igazgatójaként dolgozott.

Korrózióvédelemmel, kémia- és vegyipartörténettel, kutatásszervezéssel foglalkozott. Stuttgartban elektrokémiai vizsgálatokat folytatott. A Superkémia Rt.-nél megkezdte a fémfelület-nemesítő, galvanizáló és edző anyagok hazai gyártását. A NEVIKI egyik alapító tagjaként részt vett az Analitikai Kémia Osztály és a Korróziós Osztály létrehozásában (1949). Vegyipari Korróziós Szervezetet (VEKOR) hozott létre (1961) és megindította az első magyar korróziós szakfolyóiratot, a *Korróziós Figyelőt*. Az MTA megbízásából részt vett a Kubai Tudományos Akadémia megszervezésében, és a korrózió elleni védelem kiépítésében. Spanyol nyelven írt, korróziós tárgyú szakkönyve egyetemi tankönyv.

A Magyar Vegyészeti Múzeum igazgatójaként irányította a várpalotai romos Thury-vár helyreállítását. Létrehozta a múzeum állandó kiállításait, kamarakiállításokat, arcképvatató ünnepségeket szervezett. Megindította a *Vegyészeti Múzeum Kiadványai* könyvsorozatot, múzeumi összekötői hálózatot hozott létre. 1984 után a múzeumot támogató alapítvány kuratóriumának elnöke volt és idegenvezetői feladatokat vállalt. Eredményes volt a sportban, a közösség- és tudományszervezésben. Megalapította a Vitorlás Szakosztályt, vitorlázásban négyszeres magyar bajnokként elnyerte a kiváló sportoló címet. Balatonalmádiban

vízisport-telepet létesített. A MTESZ Veszprém Megyei Szervezete Tudomány- és Technikatörténeti Bizottságának titkára volt és tagja az MTA Tudomány- és Technikatörténeti Komplex Bizottságának.

2019. október 24. és 27. között Kolozsváron rendezték meg a 25. Nemzetközi Vegyészkonferenciát az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság Kémiai Szakosztályának és a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Magyar Kémia és Vegyész mérnöki Intézetének szervezésében.

2019 októberében a Thales Nano Energy Zrt. és a Szegedi Tudományegyetem közös fejlesztésű hidrogénreaktora, a H-Genie® is kiérdemelte az R&D TOP 100 (USA) díjat, amellyel beválasztották a világ 2019-es száz legjelentősebb és leg-

A H-GENIE HIDROGÉNREAKTOR

innovatívabb terméke közé. A H-Genie® az egyetlen piacon levő laboratóriumi reaktor, amely szabadalmaztatott technológia segítségével nagyon nagy nyomású hidrogént állít elő kompresszor nélkül.

2019. november 2-án hunyt el Farsang György, az ELTE Szeretlen és Analitikai Kémiai Tanszékének egyetemi tanára. A műszeres analitika tárgyat oktatta, szakterülete az elektroanalitika volt. Oktatói és kutatói munkája mellett az MTA Elektroanalitikai Munkabizottságának elnökeként két évente megszervezte a Mátrafüredi Elektroanalitikai Konferenciát.

2019. december 26-án hunyt el Sallay Péter vegyész mérnök, egyetemi docens, a BME Szerves Kémia Technológia Tanszék oktatója. A „Szerves vegyipari alapfolyamatok” c. tárgyat adta elő. Fő kutatásai a cellulózhoz, a cellulóz tulajdonságainak módosításához, a tenzidekhez és az etoxilezéshez kapcsolódtak. Munkáiról 138 tudományos közleményben számolt be.

10 éve

2014-et az ENSZ a Krisztallográfia Nemzetközi Évének nyilvánította. A Nemzetközi Krisztallográfiai Unió az UNESCO-val együttműködve nemzeti és nemzetközi rendezvényekkel, konferenciákkal, kiadványokkal emlékezett meg a tudományterület eredményeiről.

2014-ben a Richter Gedeon Nyrt. megállapodást írt alá az Andelam B. V., Hollandiában bejegyzett társasággal a Karib-tengeri curaçaói Mediplus NV többségi tulajdonrészének megvásárlásáról.

2014-ben határoztak a Pharma Flight Nemzetközi Tudományos és Szolgáltató Központ létesítéséről. Az intézetben a repüléssel kapcsolatos orvosi, klinikai kutatásokat végeznek.

2014-ben 3 milliárd forintos generikusgyógyszer-fejlesztési programot fejezett be a

TEVA, DEBRECEN

Teva Gyógyszergyár debreceni gyára. A program keretében cukorbetegség kezelésére alkalmas, valamint a központi idegrendszerre ható és különféle vírusellenes generikus gyógyszerek kifejlesztésén dolgoztak.

2014. július 14-én jelentették be, hogy állami támogatás mellett új sósav-konverziós üzemet létesít a kínai Wanhua csoport tulajdonában levő BorsodChem Zrt. Az üzemet 2016-ban indították meg. A 84 millió eurós beruházással a BorsodChem teljes egészében hasznosítja izocianátgyártási kapacitását.

2014-ben a Nitrogénművek Zrt. műtrágyagyártás-fejlesztési programja keretében Pétfürdőn megindította új, korszerű dolomitörülő üzemét.

2014. szeptember 17-én bejelentették, hogy az Apollo Tyres autóabroncsgyár zöldmezős beruházással Gyöngyöshalászfő közlemben 475 millió Ft-os befektetéssel épít üzemet. Az indiai tulajdonban lévő üzemet 2017. április 7-én adták át.

2014-ben a Richter Gedeon Nyrt. és a Bayer HealthCare licenc- és forgalmazási megállapodást kötött fogamzásgátló tabletták értékesítéséről. A Richter a készítményt Lisvy® néven forgalmazza az EU-ban, illetve európai és latin-amerikai országban.

2014. november 3-án hunyt el Kalaus György, a BME Szerves Kémia és Technológia Tanszékének professzora. Elnöke volt az MTA Alkaloid- és Flavanoidkémiai Munkabizottságának. Közreműködött a Cavinton ipari totáliszintézisének kidolgozásában.

2014. november 12-én hunyt el Farkas József vegyészmérnök, az MTA rendes tagja. A Központi Élelmiszeripari Kutatóintézetben dolgozott, később a FAO/IAEA Nemzetközi Élelmiszerbesugárzás-technológia létesítmény igazgatójaként dolgozott Hollandiában, majd a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Élelmiszeripari Karán lett egyetemi tanár. A karon dékánhelyettesi, illetve rektorhelyettesi megbízatást látott el. Kutatásait az élelmiszer-biztonság, az élelmiszer-tartósítás mikrobiológiája, kémiája és technológiája területén folytatta. Nagy eredményeket ért el a sugárzásos és a kombinált tartósítási eljárások terén.

15 éve

2009-ben a MAGYOSZ „Dr. Orbán István Emlékérmét” létesített Orbán István születésének 70. évfordulója alkalmából. Az első kitüntetett Paál Tamás, az OGYI volt főigazgatója volt.

2009. október 1-jén megkezdődött a stratégiai gázkészlet üzemszerű besajtolása a Szőreg-1 biztonsági gáztárolóba. A beruházás 20%-kal növelte az ország földgáztároló kapacitását.

2009-ben stratégiai együttműködést kötött a BME és a Sanofi-aventis/Chinoin a kutatás-fejlesztés, valamint a vegyész- és biomérnökképzés színvonalának növelése érdekében.

2009. március 22-én hunyt el Móra László tudománytörténész. Reál gimnáziumi tanulmányai után a Ludovika Akadémián tanult, majd történelemtanári és könyvtárosi végzettséget szerzett. Könyvtárgyról írott munkái, a kémia hazai nagy tudósairól, a tudományos intézmények történetéről szóló könyvei, cikkei általánosan ismertté tették. A hazai tudományos kémia megalapítói című, munkásságát összefoglaló értekezése alapján 2007-ben az MTA doktora címet nyerte el.

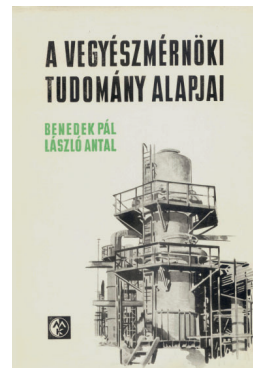
2009. április 10-én hunyt el Kiss A. Sándor vegyész, a Magyar Magnézium Társaság tiszteletbeli elnöke. Oklevelét a szegedi tudományegyetemen szerezte. Tanított a Veszprémi Vegyipari Egyetemen, majd a Borsodi Vegyi Kombinátnál az általa alapított Agrokémiai Kutató Állomást vezette. 1989-ben létrehozta a Ma-

gyar Magnézium Társaságot. Tudományos kutatásait 5 szakkönyvben és 450 dolgozatban tette közzé. Hét szabadalmi bejelentést tett.

2009. július 30-án hunyt el Fábíán Éva vegyészmérnök, a Magyar Vegyészeti Múzeum Preisich Miklós-díjas főmuzeológusa. 1962-ben a Veszprémi Vegyipari Egyetemen vegyészmérnöki diplomát szerzett, majd a Péti Nitrogénműveknél helyezkedett el. 1971-ben a Vegyészeti Múzeum tárgyi gyűjteményének felelőse lett. Meghatározó személyisége volt a múzeumnak, fontos szerepe volt kialakításában, működésében, kiállításainak létrehozásában. Több mint 70 publikációja jelent meg és 25 kiállítási forgatókönyvet állított össze.

2009. szeptember 6-án hunyt el Benedek Pál egyetemi tanár, akadémikus. 1945-ben végzett a Budapesti Műszaki Egyetemen. Pályáját is itt kezdte, majd 1957-ben a Veszprémi Vegyipari Egyetemre került, ahol tanszékvezető tanár lett. Több országos intézet vezetőjeként dolgozott. Végül az ELTE-n lett egyetemi tanár. Ipari eljárások fizikai kémiai alapjainak tanulmányozásával foglalkozott. 1951 és 1954 között jelent meg A kémiai technológiai számítások fiziko-kémiai alapjai I., II. című könyve, majd 1964-ben László Antallal együtt adták ki A vegyészmérnöki tudomány alapjai című művet. Későbbi kutatásai a vegyipari műveleti egységek és hálózataik szabatos matematikai leírására, működésük számítógépes szimulálására irányultak. 1985-ben jelent meg a Wiley kiadónál Olti Ferencsel írt Computer Aided Chemical Thermodynamics of Gases and Liquids: Theory Models and Programs című munkája.

2009. október 1-jén hunyt el Bernáth Gábor vegyész, egyetemi tanár. 1957-ben végzett Szegeden a József Attila Tudományegyetemen. A Szerves Kémia Tanszéken lett professzor, majd tanszékvezető a Gyógyszerkémiai Intézetben. Működése alatt elismert szerves kémiai kutatóbázist alakított ki a telített heterociklusos kémia, a sztereokémia és a gyógyszerkutatás terén. Több mint 350 tudományos közleménye jelent meg hazai és külföldi folyóiratokban és több mint 300 tudományos előadást tartott.

BENEDEK P. ÉS LÁSZLÓ A. KÖNYVE

2009. december 19-én hunyt el Kugler Elvira, az ELTE docense. 1948 és 1977 között a Magyar Kémiai Folyóirat szerkesztősi titkára, majd szerkesztője volt. Lektorálta a Kémiai helyesírási szótárt is. Munkái nagyban hozzájárultak a magyar kémiai szaknyelv fejlődéséhez.

20 éve

2004-ben a Sanofi-Synthelabo egyesült az Aventissel, ezzel Európa legnagyobb gyógyszervállalata jött létre Sanofi-Aventis néven. A vállalatcsoportnak tagja lett a Chinoin is.

2004-ben a Messer Hungarogáz Kft. 25%-os kapacitásbővítést hajtott végre a TVK új Olefin-2 gyára és polietilén-üzeme nitrogén és levegő ellátására.

2004 második felében a TVK Nyrt. nagy sűrűségű polietilén gyártó új üzemében (HDPE-2) lefolytatták az üzembehelyezés munkálatait. Az üzem termékei 2005 januárjától kereskedelmi forgalomba kerültek.

2004. november 19-én a TVK Nyrt.-nél, Linde-technológiával épült Olefin-2 üzem elérte a mechanikai komplettség állapotát és megkezdődtek üzembe helyezésének munkálatai.

2004. március 24-én hunyt el Kékedy László vegyész, a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem egyetemi tanára. A Szervetlen és Analitikai Kémia Tanszéken oktatott, kutatásait az elektroanalitika, a termoanalitika és a félvezető-alapú gázszenzorok területén végezte. Az Erdélyi Múzeum Egyesületnél tudományszervező és tudomány-népszerűsítő feladatokat vállalt. A Múzeumi Füzetek főszerkesztői teendőit is ellátta.

2004. április 13-án hunyt el Horváth Csaba vegyészmérnök, egyetemi tanár. 1952-ben kapta meg vegyészmérnöki diplomáját a Budapesti Műszaki Egyetemen. 1956 után a Farbwerke Hoechst AG-nél kapott állást, PhD értekezését 1960-ban a J. W. Goethe Egyetemen készítette el. 1964-től haláláig a Yale Egyetemen (New Haven) dolgozott. A HPLC megteremtőjeként tartják számon. Kiemelkedő ered-

ményeket ért el a fordított fázis alkalmazása, az első microbore HPLC-oszlop kifejlesztése, a kizorításos preparatív HPLC, a nagy hatékonyságú kapilláris elektroforézis (HPCE), a kapilláris elektrokratográfia (CEC), az ultragyors és az extrém hőmérsékletű elválasztások területén. A szerkesztésében megjelent könyvsorozat: *High Performance Liquid Chromatography, Advances and Perspectives* (New York, 1980) a szakterület alapvető forrásmunkája.

2004. július 11-én hunyt el Szűcs Miklós vegyészmérnök, címzetes egyetemi tanár, a Fővárosi Gázművek nyugalmazott műszaki igazgatóhelyettese. Az Óbudai Gázgyár üzemvezetője, majd főtechnológusa lett. 1969-től a Fővárosi Gázművek fejlesztési főmérnökeként, majd műszaki igazgatóhelyetteseként dolgozott. Szakterülete a kémiai technológia és energetika volt. Előkészítette a főváros földgázra történő átállítását. Szakcikkei a tüzelőanyag-cellák alkalmazása témakörben jelentek meg.

25 éve

1999 májusában a Nitrogénművek Zrt. megvásárolta a nádudvari Hajdúság Agrár-
ipari Rt. agrokémiai központját. Ezzel 40 ezer tonnás raktárhoz jutott.

1999 májusában az Alkaloida (akkori nevén: ICN Hungary) megszerezte a Reanal 43%-át és a Fúzió-Pharma 97,3%-át.

1999-ben a Gyógyszerkutató Intézet Kft. teljes tulajdonát az IVAX Corp. floridai gyógyszerceg vásárolta meg. Kezdetben a Richter Nyrt. 1/6 tulajdonrészt megtartott, de év végére a Richter része is az IVAX hollandiai leányvállalatához került.

1999. július 12-én adták át a TVK Nyrt. Bifol Üzletághoz tartozó BOPP III. üzemet. A hétmilliárd Ft-os beruházás 1997-ben kezdődött, az üzem kapacitása 15 ezer t/év.

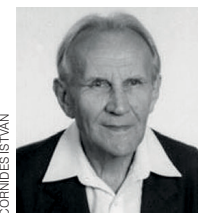
1999-ben befejeződött egy kapacitásbővítés a TVK Nyrt. olefingyárában. A gyár etiléntermelése 290 kt-ról 350 kt-ra, propiléntermelése 140 kt-ról 180 kt-ra emelkedett

1999-ben a spanyol Poliglás S. A. tulajdonában levő, 20 kt/év ásványgyapotot gyártó tapolcai vállalat, az Isolyth Rt. polisztirol gyártását kezdte meg Glascocell néven.

1999. április 20-án hunyt el Nagy Lajos György, a BME Vegyészmérnöki Karának professzora, tudományos és nemzetközi dékánhelyettes, majd a Kar dé-

kánja (1982–1988). A „Radiokémia” és a „Felületek fizikai kémiája” tárgyakat adta elő, a magkémiai és adszorpciós vizsgálatok terén nemzetközileg elismert eredményeket ért el.

1999. november 1-jén hunyt el Cornides Ist-

CORNIDES ISTVÁN

ván fizikus, az MKE Tömegspektrometriai Társaságának örökös tiszteletbeli elnöke. Ő tervezte és építette az első magyarországi, dinamikus elven működő tömegspektrométert és lefektette az alkalmazott tömegspektroszkópiái kutatás alapjait.

30 éve

1994 áprilisában a Human Oltóanyagtermelő és Gyógyszergyártó Rt. és a Hoechst Frankfurt am Main egyik leányvállalata, a Behringwerke AG. szerződést írt alá a vérplazmából előállított készítmények gyártásáról. A gyártáshoz Gödöllőn 500 millió Ft-os beruházást hajtottak végre.

1994 elején az Alkaloida Vegyészeti Gyár Zrt.-nél 10 ezer m² alapterületű tablettaüzem építését fejezték be.

1994. július 14-én avatták fel a Dorogi Hulladékégetőmű új hulladékvizsgáló laboratóriumát.

1994 októberében magyar kémia-professzornak, Oláh Györgynek adták át a kémiai Nobel-díjat, az indoklás szerint: „a karbokation-kémiához való hozzájárulásért”. Oláh György 1927. május 22-én

OLÁH GYÖRGY

született Budapesten. A Piarista Gimnáziumban érettségizett. A Műegyetemen folytatta tanulmányait, majd a Zemplén Géza vezette Szerves Kémia Tanszéken folytatott kutatásaiért nyerte el a kémiai tudományok doktora címet. 1954-ben az akkor létesített Központi Kémiai Kutató Intézet igazgatóhelyettesévé nevezték ki. 1956-ban külföldre távozott, előbb kanadai, majd egyesült államokbeli egyetemeken dolgozott. 1977-ben a Dél-kaliforniai Egyetem Szénhidrogén-kutató Intézetének tudományos igazgatójává, később a Los Angeles-i Loker Szénhidrogén-kutató Intézet igazgatójává nevezték ki. Az USA Nemzeti Tudományos Akadémiájának tagja, az MTA tiszteletbeli tagja. Karbokiokkal kapcsolatos kutatásairól

több mint 1100 publikációban számolt be. Szabadalmainak száma több mint száz. 2017. március 8-án hunyt el az Egyesült Államokban; szeptember 19-én Budapesten, a Fiumei Úti Sírkertben helyezték örök nyugalomra.

1994 novemberében a Richter Gedeon Nyrt. szerkezetkutatási laboratóriumában megkezdte működését az ország első 500 MHz-es mágneses magrezonancia spektrométere (NMR).

1994 decemberében megkezdődött a próbaüzem a Mol Nyrt. almásfüzitői új flakongyártó és -kiszűrő üzemében.

1994. július 7-én hunyt el Ötvös Dániel vegyészmérnök, a várpalotai Vegyészeti Múzeum első vezetője. 1901-ben született Kolozsvárott, a húszas évek mérnök-generációjának kiemelkedő alakja volt. A Műegyetemen Putnoky László mellett tanársegédként kezdte pályáját, majd több ipari üzem irányítójaként dolgozott: a Hungária Műtrágya és Kénsavgyárban, a szabadkai Zorka gyárban, a Műtrágya és Erdőtakarmány gyárban, az Ipari Robbanóanyaggyárban, Pármartonban, majd Szolnokon a Tiszamenti Vegyiművekben. 1961–62-ben döntő szerepe volt a Magyar Vegyészeti Múzeum megszervezésében, amely 1963-ban meg is kapta működési engedélyét. Gazdag életútja során megszervezte a Nyugdíjas Kémikusok Körét, titkára volt az MTA Szervetlen Kémiai Technológiai és Vegyi Környezetvédelmi Munkabizottságának.

1994. október 5-én hunyt el Ször Péter fizikus, a volt Gumiipari Kutató Intézet igazgatóhelyettese. Hozzájárult a gumiipari vizsgálati módszerek korszerűsítéséhez, számos új, elsősorban más anyagokkal társított gumigyártmány előállításával foglalkozott. Nagy szerepe volt a magyar gumiipar műszaki fejlesztésében.

40 éve

1984 első negyedének végén a Borsodi Vegyi Kombinátnál (BorsodChem Zrt.) két és egynegyed milliárd forintot beruházással három új termelőegység kezdte meg a termelést: a műanyag-feldolgozó, a növényvédőszer- és a gyógyszeripari intermediereket előállító üzem.

1984 augusztusában elkészült a szegedi szénhidrogén-medencében az a harmincezer m³-es tartály, amely az ország egyetlen propán-bután gáz ellátását segíti elő. A beruházás költsége csaknem 700 millió Ft volt.

1984. június 12-én hunyt el Freund Mihály vegyészmérnök, akadémikus, egyetemi tanár, a magyar szénhidrogén-kémiai tudományos kutatás egyik megalapítója. 1948-ban ő alapította a veszprémi Magyar Ásványolaj- és Földgázkísérleti Intézetet. Az intézetet 1997-re felszámolták. Főépületében ma a Pannon Egyetem könyvtára és levéltára működik.

1984. augusztus 17-én Százhalombattán felavatták a Dunai Finomító katalitikus krakküzemét.

1984. október 15-én állt le Óbudán a 71 éves gázgyár, amellyel lezárult a hazai gázipar egyik szakasza, a szénalapú városigáz-gyártás.

ÓBUDAI GÁZGYÁR

1984-ben adták át a napi 5500 m³ ipari szennyvizet tisztító telepet a tiszavasvári Alkaloida Vegyészeti Gyárban.

50 éve

1974-ben alapították a siófoki Gáz- és Olajszállítói Vállalatot.

1974. március 20-án hunyt el Papp Elemér vegyészmérnök, c. egyetemi tanár. Kutatási területe a szervetlen kémiai technológia, az ipari elektrokémia, a timföld- és alumíniumgyártás. Nevéhez fűződik a magyar galliumgyártás tudományos megalapozása és ipari megindítása. 1968-ban munkatársaival együtt előállította az első magyarországi gallium-arszenid egykristályt.

1974. április 26-án adták át rendeltetésének a nyergesújfalui Magyar Viscosagyár (Zoltek Zrt.) I. számú poliakrilnitril-vágottszál-gyárát és száltechnikai kísérleti üzemét.

1974. május 25-én hunyt el Retezár Árpád vegyészmérnök, a Veszprémi Vegyipari Egyetem Ásványolaj- és Széntechnológiai Tanszékének vezetője, Varga József munkatársa. A kémiai technológia sok ágát művelte, főként a tőzeg hasznosításával foglalkozó kutatásai jelentősek.

1974. szeptember 22-én hunyt el Imre Lajos kémikus, egyetemi tanár. A kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Általános és Fizikai Kémiai Tanszékét, majd Debrecenben a Kossuth Lajos Tudományegyetem Fizikai Kémiai Tanszékét vezette. 1960-tól a KLTE újonnan lé-

tesített Izotóp Laboratóriumát irányította. A radiokémia nemzetközi hírű képviselője volt.

1974. október 16-án hunyt el Tankó Béla biokémikus, egyetemi tanár, a debreceni Biokémiai Intézet igazgatója. A szénhidrát-anyagcsere folyamatok termékeinek vizsgálatával, majd nukleinsavak kutatásával foglalkozott.

1974. november 11-én hunyt el Plank Jenő vegyészmérnök, Ilosvay Lajos munkatársa, majd utódjaként a BME Általános Kémiai Tanszékének professzora. Szervetlen kémiai elemzési módszerek kidolgozása mellett gázanalitikai munkássága jelentős.

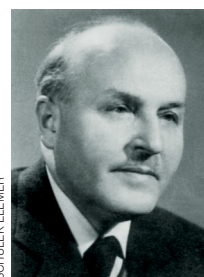
60 éve

1964 júliusában a Graboplastnál megkezdtek a habszerkezetű PVC műbőrök gyártását.

1964. február 20-án hunyt el Austerweil Géza vegyészmérnök. Az I. világháború idején több szükségjelrást dolgozott ki lakkok és zsiradékok előállítására, majd Franciaországban ioncserélő anyagok kutatásával és F. Joliot Curie mellett uránizotópok vizsgálatával foglalkozott.

1964. április 24-én hunyt el Bálint István vegyészmérnök. Than Károly, majd Buchböck Gusztáv munkatársa volt. Később önálló szervetlen kémiai kutatólaboratóriumot és finomvegyeszer-üzemet nyitott. 1949-től a Budapesti Vegyiművek Kutató Laboratóriumát vezette. Számos szabadalmazott eljárást dolgozott ki.

1964. október 14-én hunyt el Schulek Elemér vegyész, akadémikus, az ELTE Szer-

SCHULEK ELEMÉR

vetlen és Analitikai Kémia Tanszékének professzora. A redoxi- és csapadékos indikátorok alkalmazása terén tett megállapításai kiemelkedőek. Munkásságával megteremtette a korszerű gyógyszervizsgálat alapjait.

70 éve

1954. szeptember 7-én hunyt el Romwalter Alfréd Kossuth-díjas vegyész, akadémikus, a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem soproni Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Kara Elemző Vegytani Tanszékének professzora. A szénkémiai, szénemesítéssel kapcsolatos kutatásai jelentősek.

75 éve

1949-ben a József Nádor Műszaki Egyetem neve az 1949. évi XXII. törvény alapján Budapesti Műszaki Egyetemre (BME) változott. A BME-n az 1934 óta a gépészekkel közös kart alkotó vegyészek önállósultak és megalakították az egyetem Vegyészmérnöki Karát.

1949-ben jelent meg Széki Tibor Gyógyszerészi kémia, Szerves vegyületek csoportjába tartozó gyógyszerkészítmények c. kétkötetes munkája, melyet Széki előadásai alapján állított össze Végh Antal és Kovács László.

1949-ben jött létre a Borsodi Nitrogénművek Nemzeti Vállalat. 1952-ben a gyár Sajómenti Vegyiművek néven szerepelt, majd 1954-ben a Borsodi Kokszművekkel vonták össze, ezzel megalakult a Borsodi Vegyi Kombinát (ma: Wanhua BorsodChem).

1949-ben alapították a sajátbányai Észak-magyarországi Vegyiműveket. 2008-ban területén és eszközeinek felhasználásával itt kezdte meg működését a Kischechemicals Gyártó és Kereskedelmi Kft.

1949-ben alakult meg a Nagynyomású Kísérleti Intézet. Később: Magyar Szénhidrogénipari Kutató-, Fejlesztő Intézet, majd Nitroil Vegyipari Termelő-, Fejlesztő Közös Vállalat (ma: Huntsman Co., USA).

1949-ben Magyaróváron a timföldgyár közelében megkezdtek az első hazai műkorundgyár építését, amelyben a termelés 1950 szeptemberében indult meg. 1951-ben a timföld- és műkorundgyárat egyesítették Magyaróvári Timföld és Műkorundgyár néven. 1991-ben állami vállalatból társasággá alakult, 1995-ben privatizálták (mai neve: Timföld és Műkorund Zrt.).

1949-ben a felsőoktatási reform a tudományegyetemi vegyészképzést kilenc, majd tíz félévre emelte.

1949. április 23-án jelent meg a 3600/1949. kormányrendelet, amely ipari kutatóintézetek, központi kutatólaboratóriumok és kutatási bizottságok létrehozásáról

intézkedett. Öt új intézet jött létre: a Vasipari Kutató Intézet, a Szerves Vegyipari Kutató Intézet (SZEVIKI), a Szerzetlen Vegyipari Kutató Intézet, (1949. jún. 8-tól Nehézvegyipari Kutató Intézet), a Hőtechnikai Intézet és a Papíripari Kutató Intézet. (Az intézetek közül az 1990-es évek végére csak a SZEVIKI folytatta tevékenységét – 2007-ig.)

1949. május 16-án az oktatási reform kapcsán a budapesti tudományegyetemen a Bölcsészettudományi Karról leválasztották a Természettudományi Tanszéket és felállították az önálló Természettudományi Kart (rövidítése: TTK).

1949. augusztus 19-én jelent meg az 1949. évi XXIII. törvény, amely alapján létrejött a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem. Az egyetem neve 1990. július elsejével Miskolci Egyetemre (ME) változott.

1949 szeptemberében megkezdődött az oktatás a Veszprémi Egyetemen mint a Budapesti Műszaki Egyetem kihelyezett Nehézvegyipari Karán. Ezt követően az

1951. szeptember 9-én közzétett 1951. évi 25-ös számú törvényerejű rendelet kimondta, hogy a kar kiválik a BME szervezetéből és Veszprémi Vegyipari Egyetem elnevezéssel önálló egyetemenként működik. Az egyetem neve ma: Pannon Egyetem, amely Gazdaságtudományi, Mérnöki, Műszaki Informatikai és Tanárképző Karokból áll.

1949. október 31-én az MTA rendes és levelező tagjainak egy részét jogfosztó jelleggel tanácskozó taggá minősítették vissza, gyakorlatilag megfosztva őket tagságuktól. Az érintettek között sok kémikus is volt, pl. Bodnár János, Doby Géza, Gróh Gyula, Náray-Szabó István, Plank Jenő. A jogfosztó rendelkezést 1989-ben hatályon kívül helyezték és a kizártak, valamint átminősítették tagságát jórészt folyamatosnak nyilvánították.

80 éve

1944. január 23-án hunyt el Szebellédy László kémikus, egyetemi tanár, a Budapesti Tudományegyetem Szerzetlen

SZEBELLÉDY LÁSZLÓ

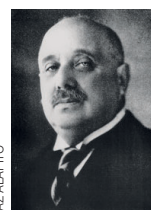
és Analitikai Kémiai Intézetének igazgatója. Munkásságának fő eredménye volt a coulometriás titrálás fizikai kémiai alapelveinek kidolgozása, a módszer meg-

teremtése, valamint a katalitikus mikroreakciók mennyiségi analitikai alkalmazása.

1944. június 21-én avatták doktorrá a Műegyetemen Mészáros Jolán vegyészmérnököt, az első nőt, aki hazánkban a műszaki doktori fokozatot megszerezte. Munkájában elsősorban élelmiszer-kémiai vizsgálatokkal foglalkozott.

1944. december 5-én hunyt el Szathmáry László vegyészmérnök, a budapesti Kereskedelmi Akadémia kémia tanára, a Kis Akadémia nevű, tudományos kérdésekkel foglalkozó baráti társaság elnöke. Jelentős és értékes a magyar kémia történetének feltárásával kapcsolatos kutató- és publikációs munkássága.

1944 decemberében hunyt el Richter Gedeon

A RICHTER GEDEON VEGYÉSZETI GYÁR ÉS AZ ALAPÍTÓ

gyógyszervegyész. 1901-ben alapította a nevét viselő európai színvonalú gyárat, a Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Rt.-t. Elsőként kezdte meg Magyarországon a

főként állati szervekből készült organoterápiás készítmények előállítását. A magyar gyógyszeripar kialakításának meghatározó személyiségét a nyilasok végezték ki.

90 éve

1934. június 11-én alakult meg a Pécsi Kokszművek Rt. Az építkezés 1934 augusztusában indult meg a Didier Werke A.G. tervei alapján.

1934. szeptember 29-én alakult meg a Bauxít Ipar Rt. Ez az önálló részvénytársaság lett hazánk első timföldgyárának, a Magyaróvári Timföldgyárnak a tulajdonosa. A magyaróvári gyárba a bernburgi „Chemische Fabrik Dr. H. Wagner und Co.” üzem leállított timföldhidrát-gyártó berendezését vásárolták meg 1933-ban.

1934. október 7-én átszervezéssel megalakult a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, amelyet a József Műegyetem, a Soproni Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Kar, az Állatorvosi Főiskola, a Közgazdasági és Mezőgazdasági Kar egyesítésével hoztak létre.

1934. december 8-án helyezték üzembe a Péti Nitrogén Műtrágyagyár Rt. kísérleti hidrogénező üzemét. Az üzemet Varga József szabadalma alapján tervezték, amely napi 10 t kátrányolaj gőzfázisú hidrogénezését végezte. A kísérletek alapján, a szabadság hasznosítására részvénytársaságot alapítottak, Magyar Hydrobenzin Rt. néven, 1935. október 21-én.

MAGYAR HYDROBENZIN ÜZEM

100 éve

1924-ben a Rómában rendezett IV. nemzetközi talajtani konferencián megalakult a Nemzetközi Talajtani Társaság (International Society of Soil Science), melynek II. (kémiai) bizottsága, valamint V. alkáli (szikes) albizottsága elnökül a magyar 'Sigmond Elek (1873–1939) professzort választották. Közmegegyezésre vezette a több száz tagot számláló albizottság munkáját, érdemeiért az 1935-ben Oxfordban tartott III. nemzetközi talajtani kongresszuson a Nemzetközi Talajtani Társaság örökös tiszteletbeli tagjává, a II. (kémiai) bizottság pedig tiszteletbeli elnökévé választotta.

110 éve

1914. június 26-án született Takács Imre élelmiszer-kémikus. Élelmiszerek minősítésével, vizsgálatával foglalkozott. Nagy érdemeket szerzett az ország talajainak vizsgálatát ellátó hálózat szervezésével.

1914. augusztus 23-án hunyt el Lechner Gedeon vegyészmérnök. A világháborúban esett el. A Műegyetemen Szarvasy Imre, majd Wartha Vince mellett volt tanársegéd, később az elektrokémiai tanszéken adjunktus. „Az áramgörbe alakjának befolyása a csendes kisülések kémiai hatására” c. posztumusz munkáját az MTA 1914-ben Muraközy-Rózsay jutalommal tüntette ki.

1914. szeptember 15-én hunyt el Nuricsán József vegyész, a Magyaróvári Gazdasági Akadémia tanára és ugyanott a Vegykísérleti Állomás munkatársa. Kiemelkedők a jodidok meghatározására alkalmazott módszerei és vízkémiai kutatásai.

120 éve

1904-ben alapították Sárváron a Magyar Chardonnét Selyemgyár Rt.-t, hazánk első műselyemgyárát. A nitro-műselyemgyár kezdetben veszteséges volt, 1911 után a belga Fabrique de Soie Artificielle de Tubize cég megvásárolta. Az új vállalat Sárvári Műselyemgyár Rt. néven működött, termelése fellendült, termékeit főként Németországban értékesítette. Az I. világháború után a gyár termelése visszaesett, 1927-ben végleg leállították.

1904-ben a Vacuum Oil Co. és a Standard Oil Co. megalapította az Almfűzítői Olajfinomítót. A tőkeerős alapítók piaci eszközei közé tartozott: saját tartálykocsi-ellátás, saját kimérő készülékek, egyedárusítási szerződések kiskereskedőkkel. Az üzem megindulása fejlődést indított meg a minőségi kenőolajgyártás területén.

1904. január 10-én született Schmid Rezső vegyészmérnök, a budapesti tudományegyetem magántanára, a magyar spektroszkópiai kutatások egyik megalapítója és úttörője.

125 éve

1899-ben hozták létre a Fiumei Vegykísérleti Állomást, amely a korábban szervezett állomásokhoz hasonlóan elsősorban mezőgazdasági termeléssel kapcsolatos kémiai kutatásokat folytatott.

1899. május 20. és 25. között Budapesten tartották a II. Nemzetközi Acetilén Kongresszust. A kongresszus 215 külföldi és hazai szakembere a Városháza dísztermében ülésezett, ezzel egyidejűleg a városligeti Iparcsarnokban acetilénkiállítást rendeztek. A kongresszuson a hazai

kutatók közül előadást tartott Bittó Béla, Grittner Albert, Pfeifer Ignác, Wartha Vince és Zipernowsky Fülöp.

1899. március 7-én született Vastagh Gábor vegyészmérnök, az Országos Közegészségügyi Intézet főigazgatója. A gyógyszerellenőrzés elméletének és gyakorlatának élvonalában dolgozott. Schullek Elemérrel fejlesztették ki a gyógyszerkészítmények hazai törzskönyvezésének alapelveit. Tudományos munkássága során behatóan foglalkozott a vitaminokkal.

1899. április 11-én született di Gléria János vegyész, egyetemi tanár. A Magyar Agrártudományi Egyesület Talajtani Társaságának első elnöke volt. Megszervezte az első mezőgazdasági izotóplaboratóriumot.

1899. május 29-én született Cholnoky László egyetemi tanár, akadémikus, a pécsi egyetem kémiai intézetének igazgatója. Jénában a Carl Zeiss intézet laboratóriumában, Grazban Fritz Pregl professzor-

CHOLNOKY LÁSZLÓ

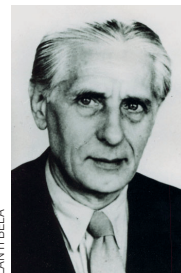
nál ismerkedett meg a szerves mikroanalízis legkorszerűbb módszereivel. Pécsen Zechmeister László professzorral végzett kutatásaik középpontjában a karotinoidok

álltak. Izolálták a pirospaprika festőanyagát, a kapszaicint. Az oszlopkromatográfiás módszert hatékony szerves kémiai elválasztással fejlesztették.

1899. július 20-án született Náray-Szabó István vegyészmérnök, egyetemi tanár, az MTA tagja. Fizikai kémiai, szerves kémiai, kristályszerkezetek kutatásokkal foglalkozott. Kristálykémia c. könyvét magyar kiadása után angolul, Szerves kémia I–III. c. könyvét németül és oroszul is megjelentették.

130 éve

1894. november 25-én született Lányi Béla

LÁNYI BÉLA

vegyészmérnök, egyetemi tanár. A Műegyetem Elektrokémiai Tanszékén volt professzor, majd 1948-tól a Fémipari Kutató Intézet igazgatóhelyettese. Tudományos munkássága során elsősorban a timföld- és alumíniumgyártás kérdéseivel foglalkozott.

1894. december 13-án hunyt el Szabó József, a Pesti Kereskedelmi Akadémia fi-

zika- és kémia tanára, az MTA tagja, a Földtani Társulat elnöke, 1872-ben a Természettudományi Társulat alelnöke. Jelentős irodalmi tevékenységet fejtett ki az ásványtan és a geológia területén.

140 éve

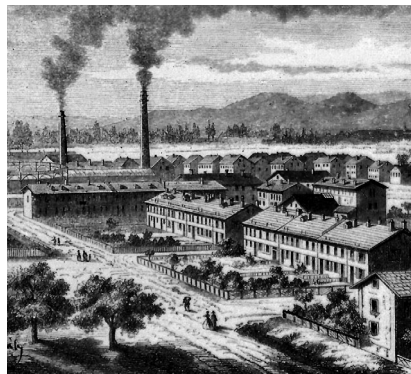
1884-ben Szegeden vegykísérleti állomást létesítettek, amely elsősorban a mezőgazdasági termeléssel, mezőgazdasági termékekkel kapcsolatban végzett ellenőrző vizsgálatokat, kémiai elemzéseket.

1884-ben Berg Adolf kőolaj-finomítót épített, amely 1891-ben részvénytársasággá alakult Budapesti Ásványolajgyár Rt. néven. 1933-ban a Fanto Egyesült Magyar Ásványolajgyárak Rt. tagja lett. 1944-ben lebombázták, újjáépítésére nem került sor.

1884-ben szervezték meg a Fővárosi Vegyészeti és Tápszervizsgáló Intézetet.

150 éve

1874-ben alakult meg a Müller Testvérek festékgyártó cég. Családi társulásként

MÜLLER TESTVÉREK VEGYÉSZETI GYÁR

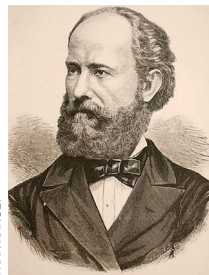
jött létre Budapesten, amelynek alapításától számította történetét a közelmúlt legnagyobb magyar festékipari vállalata, a Budalakk Festék- és Műgyantagyár. A testvérek közül Müller Ede 1867-ben a Lázár utcában tintakészítéssel kezdett foglalkozni. Eleinte egymaga dolgozott, és az anyagbeszerzést is maga végezte. Később társul vette öccsét, Rudolfot és a kibővített üzletet a Váci körútra (ma Bajcsy-Zsilinszky út) költöztették. Müller Rudolf 1870-ben bekövetkezett halála után másik testvére, Frigyes került a vállalkozásba. A két testvér 1874. január 1-jén, 125 éve közkereseti társaságot alapított.

Ettől az időponttól kezdve a Müller Testvérek nevű cég fokozatosan fejlődött, nemcsak anilintintákat, hanem antracéntintákat is gyártottak, majd megkezdtek az akvarell és művészi olajfes-

tékek előállítását. A gyárat az Eötvös utcába helyezték át, később a Soroksári úton telket vásároltak gyógyszervegyészeti cikkek és pergamenpapír gyártására. Itt létesült az első pergamenpapírgyár hazánkban. A cégnek mind belföldön, mind külföldön jelentős vevőköre alakult ki. 1903-ban a cég még Müller Testvérek néven szerepelt, de az 1927-es évkönyvekben már a Müller Testvérek Vegyészeti Gyár Rt. elnevezéssel találkozunk. A gyárnak ez a neve maradt meg egészen 1949-ig. Az államosítások után a Budapesti Festékipari Vállalathoz került, majd a Lakk- és Festékipari Vállalathoz.

175 éve

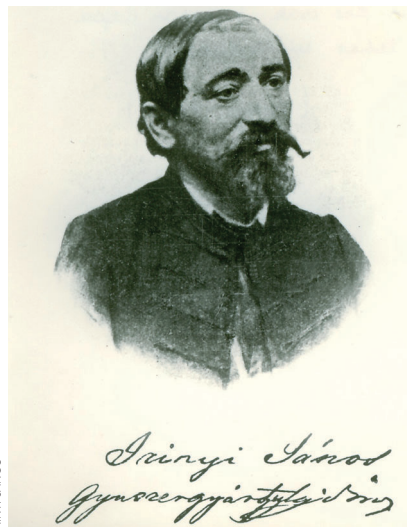
1849-ben Than Károly (1834–1908) VI. oszt. gimnáziumi tanuló önkéntesként részt vett a szabadságharcban. 15 évesen beállt Bem erdélyi seregébe. Mint tüzéras Nagyszeben ágyúöntődjében dolgozott,

THAN KÁROLY

itt ébredt fel érdeklődése a kémia iránt. Az 1849. január 4-i vízaknai csatában könnyebben megsebesült. Ott volt Zsibónál, amikor a honvédsereg letette a fegyvert 1849 augusztusában. Az ő tervei szerint épült fel később a Trefort kerti Kémiai Intézet, amelynek vezetője lett. 1860-ban az MTA levelező, 1870-ben rendes tagjának választották.

1849 márciusában Kossuth Lajos kinevezte Irinyi Jánost a Nagyváradai löpőgyár igazgatójának. Ezért a szabadságharc

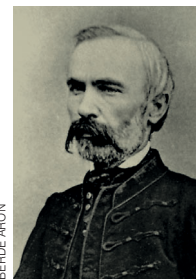

IRINYI JÁNOS

után letartóztatták és a pesti Neugebäudebe zárták, ahonnan – kegyelmi ren-

delet alapján – csak 1850 márciusában szabadult. Irinyi a zajtalan és robbanásmentes gyufa feltalálója.

1849-ben Kolozsváron megjelent Berde Áron

BERDE ÁRON

A chemia iskolája című könyve, amely Stöckhardt német kémikus művének magyar fordítása. Berde Áron a kolozsvári unitárius kolégiumban 1844-től 1863-ig vezette a természettudományok tanszékét.

1849. október 9-én a Leo Thun osztrák kultuszminiszter által kiadott: „Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Oesterreich” rendelet hatályát Magyarországra is kiterjesztették. E rendelkezés a 6 osztályos gimnázium és a 2 éves akadémiai bölcséleti tagozat összehívásával létrehozta a 8 osztályos gimnáziumot. A gimnázium mellett ál-

LEO THUN

talánosan képző, középszintű 2–4 osztályos al- és 3 osztályos főreáliskolát állított fel. Az iskolákban a kémia még nem külön tárgy, hanem anyagát egyéb tárgyak, elsősorban a természettan (fizika) keretében tanították.

200 éve

1824-ben megkezdődött a klóros fehérítő anyagok gyártása. Rómer István gyógyszerész és gyáros Bécsben alkálihipokloritot (chloratum alcalinorum) és klór-meszet (calium muriaticorum) gyártott. Ő az, aki később megvette Irinyi Jánostól a zajtalan foszforos dörzsgyújtó előállítására vonatkozó találmányt. ●●●